

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg. Medarb.: Mgr. Dr. Karl Kjelstrup, dominikanerpater A. Lutz, Sigrid Undset, Lars Eskeland.

«St. Olav» utkommer en gang ukentlig. Abonnement både for inn- og utland tegnes på alle postkontorer eller direkte, skriftlig i ekspedisjonen, Akersveien 5. Abonnementspris kr. 2.50 pr. kvartal forskuddsvis betalt, for utlandet tillegg av vedk. lands avisporto. Opsigelser må være eksp. i hende senest 14 dager før hvert kvartalskifte. Annonser må være innsendt innen søndag aften, manuskript innen fredag aften. «St. Olav»s telefoner: Redaksjon og ekspedisjon: 23743. Redaktøren privat 30487. — «St. Olav»s ekspedisjon og forlag, Akersveien 5, I, er åpen mandag, tirsdag og fredag 9.30—3. Torsdag 9.30—7. Lørdag 9.30—1. Onsdag lukket. Utbetalinger kun tirsdag kl. 1—2.

INNHold: Røsten. — Individ og samfund. — St. Nikolaus og «Nilsmesse». — Da dronningen vendte hjem. — Paven kondolerer. — Fra Vikariatet. — Historiker, kunstner og katolikk. — Herhjemme. — - og derute. — Ungdoms yrke — Kirkens styrke.

Røsten.

2. søndag i Advent.

Adventsklokkenes hellige, manende klang eier en merkelig makt over vårt sinn. De taler så sterkt og vemodig om det utvalgte folks lengsel efter den forventede Messias og minner om den dype nød som hele verden led under på den tid, hvor Frelseren virkelig kom. Men samtidig bæres klokketonene av en jublende underklang — i begynnelsen dempet og lavmælt men etterhvert som adventstiden rykker frem, stigende i styrke: julen er nær!

Denne vemodige lengsel og denne anelsesfylte glede møtes i Døperens skikkelse og krystalliseres ut i hans ord, hans stadig gjentatte ord: «B e r e d H e r r e n s v e i!»

Johannes' oppgave er i første rekke å være adventspredikant, og med sine vekkende ord om bot og sin dåp til syndernes forlatelse avslutter han jødefolkets lange adventstid. Samtidig er han hele kristenhetens adventsforkynner og derfor tegner hans skikkelse sig så mektig for oss i adventstidens evangelietekster. Inntrengende lyder den dag i dag hans ord til oss med uforminsket kraft: «B e r e d H e r r e n s v e i!»

Han er morgenstjernen som varsler vår frelses sol — han er herolden, som forkynner den store konges inntog. Ingen annen av skikkelsene i det nye testamente er skildret så malerisk, plastisk og dramatisk som Johannes, som han virker der på grensen mellom den gamle og den nye pakt.

Som Moses stod på Nebo bjerg og så tilbake over den vei, som var stridd igjennem, og fremad over det land, som bredte sig løfterikt for hans føtter, så omfatter Johannes med sitt indre syn og selv da han kastes i fengsel de to riker, som nu skal avløse hverandre: utviklingens og forberedelsens tid er forbi, nu kommer fullbringelsen og oppfyllelsen.

*

Det er en maktfull skikkelse denne profet ved Jordan — som skapt av et helt annet stoff enn alle Kristi disipler. Herdet og streng, løst ut fra alle menneskelige fornødenheter, selv de enkleste, er han samtidig som løst ut fra verden. Hele hans livskraft er samlet for ham i det ene: å være en røst, et redskap for ham, «hvis skorem han ikke er verdig å løse», og hvis seir han vet han ikke skal oppleve og få andel i her på jorden: «ham bør det å vokse, mig å avta!» Det er sagt om ham de skjøne og sanne ord: «Hvis han hadde villet det, hadde han kunnet stå som en lysende profetskikkelse, forklart og omstrålt av det gamle testamentes siste flammende aftenrøde — som en mann som ved solnedgang står på en høide mot vest og ser inn i det luende bål, hvori kveldssolen forblør sig og dør. Men han velger å stå i morgendemringen til den nye dag og vende sitt blikk mot Østen, hvor solen stiger op. Så trer han tilbake, alltid lengere og lengere tilbake i skyggen, mens strålene fra Kristi frelser-skikkelse opplyser verdensaltet. Selv å glemmes, selv å slukne, selv å ofre sig og finne sin glede kun i det som skal komme — det er Johannes' storhet. Herlige storhet!»

*

Kan vi etterligne den? Kan vi glemme vårt eget og spre lys og glede om oss kun i Kristi navn, for hans skyld og til hans ære? Kan vi være ene en røst — og kan vi være denne røst selv om det blir ørkenøde om oss og i oss? Kan vi allikevel alltid forkynne for andre at tro, håp og kjærlighet er kristne realiteter og vise andre til ham, som har hjelp for alt — selv om vi må forbli «i fengsel?»

Må adventstiden hjelpe oss til å finne Johannes i vår egen sjel, så også vår røst får klang av hans!

Individ og samfund.

En tale av kardinal Faulhaber.

Münchens uforferdede erkebiskop, kardinal Faulhaber, har atter holdt en av de prekener som gir gjenlyd over hele verden. Den behandler det aktuelle emne: statens og borgernes plikter og rettigheter, og vi gjengir her de viktigste partier av den.

Det stadig stigende motsetningsforhold mellom staten og individet kan kun finne en utløsning, når man forsøker å få en skarp definisjon av begge parters plikter og rettigheter. Det er ikke riktig å fortsette den linje man følger nu: at nasjon og stat skal ha alle rettigheter og individet kun alle forpliktelser. Det er også helt uriktig når den opfatning får bre sig, at innenfor staten betyr det enkelte individ intet, har ingensomhelst egenverdi og er kun å betrakte som en del av samfundet, idet dets eksistensberettigelse ligger ene i det å være denne del.

Selvfølgelig har individet forpliktelser overfor samfundet. Men når det alvorlig og samvittighetsfullt oppfyller disse sine plikter, har det også krav på de tilsvarende rettigheter.

Det er en borgers plikt først og fremst å anerkjenne den rettmessige stat, og hvis hans personlige interesser ikke faller sammen med det almene beste må naturligvis ifølge den kristelige statsopfatning det siste gå forut. Det felles vel er viktigere enn den enkeltes fordel. Dernest anviser det fjerde bud en annen viktig plikt: vi er skyldig å vise all øvrighet ærbødighet og lydighet — selv om man synes man blir urettferdig behandlet. Alt opprør — likegyldig hvad form det antar — er i sin idé uforenelig med kristen samvittighetsfullhet. Og en tredje plikt finner vi i det å betale vår skatt. For å kunne verne om sin befolkning og fremme dens tarv må en stat kunne forføie over nokså store pengemidler — likeledes må den gode borger ikke holde sig tilbake når han anmodes om støtte til et eller annet godt formål, men yde hvad han kan avse. En fjerde plikt er det å søke samarbeid innenfor de sociale opgavers ramme, selv om vi personlig skulde føle oss forurettet og oversett.

Men alle disse forpliktelser medfører også rettigheter.

Ti når individet har gitt staten det som tilkommer den og oppfylt sine borgerlige plikter er det statens tur til å respektere dets rett. Individet er ingen rettsløs slave, intet verdiløst null, ingen vandråpe som fortaper sig i oceanet, intet sandkorn som forsvinner i ørkenen. Det har sine personlige særrettigheter, og det er hverken å angripe eller gjøre opprør, når individet fremsetter krav om å få sin av Gud gitte rett tilgodesett.

Men individets første rett er retten til å tro på Gud, den sanne Gud, og hans sønn Jesus Kristus, vår

Frelser. Når vi har gitt staten hvad statens er, har vi også rett til å gi Gud hvad Guds er. En samfundsborger har rett til å tro på det av Gud åpenbarte ord og har ennvidere rett til å tilbakevise gudsbespottelige bøker og aviser. Dernest har han rett til offentlig å bekjenne sin tro på Gud og ta del i gudstjenestene. Setningen: «å tjene folket er å tjene Gud!» er en gudsbespottelse. Selvfølgelig må man aldri tvinge noen til å delta i en gudstjeneste — men ennu mindre må man tvinge noen til å bli borte fra en gudstjeneste. Det er et hårdt slag for oss at det er blitt nektet lov til å avholde gudstjenester i leiren ved Dachau, skjønt biskopene har andratt om det. En tredje rettighet har vi i det å turde følge vår egen samvittighet og innrette vårt liv etter Guds bud og i overensstemmelse med de kristne prinsipper. Et karakterfast menneske, som er hevet over all mistanke om å ville skade samfundet, må ha rett til å ha sine personlige meninger uten blindt å skulle mene alt det, som forfektes som riktig i dagspressen.

Når det således hevdes i avisenes spalter og ved nyheter mann og mann imellem, at paven nedbryter folkets fredsvilje — at biskoper og prester er uverdige representanter for sin tro samt mange lignende bakvaskelser, alle kun med ett formål: å skape et massefracfall fra den katolske Kirke, da må en samvittighetsfull borger ha rett til å imøtegå slike falske beskyldninger. Og endelig har vi også rett til å kunne arbeide sammen med våre medborgere, selv om vi er tro mot Kirken. Selvfølgelig skal de borgere som tilhører et kirkesamfund, ha de samme muligheter for å kunne støtte det felles beste som andre, uten at de derfor skal behøve å fornekte sin tro — — —

Som avslutning advarte kardinal Faulhaber mot den ytterliggående liberalisme, som kun førte til revolusjon og kaos.

*

Det kan i øvrig tilføies at kardinalens bolig i München har vært utsatt for lignende pøbelstreker som kardinal Innitzers i Wien. Ruter, blev knust og man forsøkte å storme huset. Politiet kom vel til stede men stod temmelig makteløs da det øiensynlig hadde fått ordre om ikke å bruke maktmidler. Da man imidlertid begynte å gå løs på kapellet kom en elegant bil kjørende og fra den holdt den vikarierende gauleiter Nippold en tale til mengden, hvori han bad den spre sig for at ikke «sortkjolene» skulde få bruke dette til sin opviglende propaganda! Folkeskaren gikk da hver til sitt, men samme natt blev rutene knust hos de fleste katolske prester.

St. Nikolaus og «Nilsmesse».

I alle katolske land feires St. Nikolaus-dagen 6. desember med festligheter som meget ligner den nordiske måte å feire julaften på: med gaver og meget ekstra godt, navnlig til barna. I vår almanak står den også fremdeles som en merkedag: «Nilsmesse», men dens opprinnelse og mening er glemt av de fleste tillikemed alle de gamle folkeskikker som knytter sig til den.

Legenden forteller at St. Nikolaus var biskop av Myra i Lilleasia i det 4. århundre. Han blev tidlig anerkjent som helgen i Østens kirkesamund, men først da hans lik blev røvet og overført til Bari i Syd-Italia, hvor hans største helligdom finnes, blev han også anerkjent i Vesteuropa. Han blev hurtig meget populær som folkets særlige venn og beskytter, hvilket har gitt sig utslag i den særlige måte han ned gjennom tidene er blitt feiret på. Hans helgendag blev allerede tidlig fastsatt til 6. desember, og efter legenden var han særlig beskytter av barna og de helt unge — det berettes nemlig at han en gang løskjøpte tre unge piker, som av sin fattige far var blitt solgt som slavinner — og en annen gang blev det åpenbart for ham i et syn at to skolegutter var blitt myrdet av en grisk vert, som hadde delt likene op og skjult dem i en tønne. På St. Nikolaus' utsagn måtte verten gå til bekjennelse og på helgenens bønn føiet guttenes legeme sig sammen igjen og fikk liv.

*

St. Nikolaus' funksjon som barnas helgen ledet naturlig til at hans dag særlig blev en barnas fest. Dette antok i middelalderen eiendommelige former. Da han efter legenden hadde vært biskop, blev denne hans geistlige stilling kombinert med barnefesten, som forøvrig efter legenden hadde særlig tilknytning til skoleguttene, således at disse den 6. desember valgte sig imellem en «guttebisp». Han blev iført fulle biskopspontifikalier med mitra og stav. Derefter gikk han ledsaget av sine kamerater, utklædt som prester, med sitt følge syngende fra dør til dør og samlet penger, og disse mottok de ikke som almisse, men forlangte dem som biskopskatt. Dette var altså en form for det tiggeri som skoleguttene i middelalderen og enda senere hadde privilegium på. Guttebispsens verdighet varte imidlertid langt inn i julen; innenfor denne var der foruten selve julenatten også en annen barnefest, nemlig «de uskyldige barns dag» til minne om barnemordet i Betlehem den 28. desember. På denne måte forbant man Nilsmessens og julen og helgenen blev likesom en innledning til den siste.

Det er lett å forstå at St. Nikolaus, den fromme og gode biskop, snart fikk et fast tak i folkets bevissthet — og selv om «guttebispen» og de andre middelalderske former for moro og spøk forsvant efterhvert, vandret St. Nikolaus dog stadig rundt i bygd og by. 6. desember ser han fremdeles inn i alle hjem, hvor det er barn og hører om de har vært snilde, hvorpå

han belønner de gode og flittige og straffer de dovne og uskikkelige. Han antar ofte skikkelse av en skolemester som er utrustet med dennes faste attributter riset og ferlen, som altså har erstattet bispens stav.

Alt flere uker i forveien spør barna i Tyskland og Nederland, fulle av forventning når de går tilsens: «Hvor mange ganger skal jeg enda sove før han kommer?» Og de ber denne aftenbønn til ham:

St. Niklas, gottheiliger Mann,
Zieh den besten Rock dir an,
und reit' darinn nach Spanien
hol' Äpfel von Oranien (Orangen)
und Birnen von dem Baum.

Mange steds går han aftenen forut i sitt bispeskrud fra hus til hus, hvor han får opplysning om, hvorledes barna opfører sig, roser eller formaner dem med løfte om å komme igjen neste morgen. Barna setter da, før de går tilsens, skoene sine i vinduet, på bordet eller kaminen, for at helgenen under sin luftfart fra den ene skorsten til den andre kan la noen av sine skatter falle ned. Til hans hest blir det lagt havre i skoene, hvorefter stuen blir omhyggelig lukket. Om morgenen blir den så høitidelig åpnet i overvær av alle husets folk. Av uordenen i stuen slutter barna at helgenen har vært der, og som tegn på hans besøk finner de at skoene istedetfor føret til hesten er fylt med slikkerier, leketøi og andre gaver; men hvis det er uskikkelige barn, finner de et ris, mens havren står urørt.

Til dette bruk blev det likeledes bakt særskilte småkaker. De var av pepperkakedeig og forgylte og hadde forskjellige figurer, ofte forestillet de St. Nikolaus til hest; de kaltes «St. Klas-gods». Denne særskilte form for gavegiving har sin opprinnelse fra den førnevnte legende om faren som vilde selge sine døtre, men blev forhindret heri av helgenen, som om natten i stillhet kastet en sum penger inn gjennom farens sovekammervindu.

*

Ganske pussig er det, at mens St. Nikolaus fremdeles på sin egen dag, 6. desember, vandrer rundt i katolske land med sine gaver er det i de engelsktalende land i verden også ham som julaften legger sine gaver i barnas strømper og sko, som de henger eller stiller op ved kaminen i forventning om St. Nicholas eller Santa Claus vil fylle dem. Men hans person, som er helt løsnet fra sitt opprinnelige miljø har også skiftet karakter.

I England og Amerika er han blitt til en arktisk figur, som hele året holder til på Nordpolen inntil julen nærmer sig, da han kommer kjørende gjennom luften i sin slede forspent med rensdyr og lar sine gaver dale ned gjennom skorstenen.

Hos oss optrer den samme figur som «julemannen» eller «jule-

Gjensidige

Norges eldste livsforsikrings-
og livrenteselskap.
Stiftet 1847.

nissen» — den siste påstand kan man vel for øvrig sette et spørsmålstegn ved. Det er lektor Visted som fremsetter den i en for øvrig meget interessant avhandling om «Nilsmessen» — men det er vel dristig å la nissen i den forbindelse bli en forvanskning av Nikolaus-navnet —! Han har imidlertid rett når han skriver til slutt:

Dette at gavene til barna således er blitt overført fra «Nilsmesse» til julen skulde imidlertid få betydelige praktiske følger. Skikken med julegaver i den form vi nu praktiserer den er først blitt almindelig hos oss i begynnelsen av forrige århundre, da den innvandret sammen

med juletreet fra Tyskland. Og fra oprinnelig utelukkende å være forbeholdt barna, er den efterhånden vokset til å omfatte alle, både gamle og unge, med sin gavmildhet, slik at vi nu nesten kan si, at julepresangene er blitt det centrale i hjemmenes festligholdelse av julen. Hvilken betydning denne omdannelse av julen har fått for det moderne forretningsliv, er det her tilstrekkelig bare å peke på. Og ikke alene vi som får alle julepresangene har altså grunn til å være den gode St. Nikolaus takknemlig, men i ikke mindre grad forretningsmannen, som likeledes skylder denne middelalderske helgen sin gode julehandel.

DA DRONNINGEN VENDTE HJEM

Spredte inntrykk.

— Dronning Maud foretok sin siste ferd ombord på det store engelske slagskip «Royal Oak». Kongen og kronprinsen med samt biskop Berggrav fulgte kisten. Da flotiljen kom inn i Oslofjorden og var ut for Skiptvet sluttet de norske skib op om den og de første norske kirkeklokker hørtes gjennom den grå og regnværstunge dag. Mens hele mannskapet paraderte holdt biskopen en andakt som blev innledet med kardinal Newmans deilige salme som er optatt i M. B. Landstads kirkesalmebok og hvis første vers ifølge den lyder:

«Leid, milde ljøs, igjennom skoddeeim,
Leid du meg fram!
Eg gjeng i myrke natt langt frå min heim,
Leid du meg fram!
Før du min fot, eg treng ei sjå min veg
so langt og vidt — eitt steg er nok åt meg.»

Kronprinsessen med sin mor, prinsesse Ingeborg, og de to småprinsesser Ragnhild og Astrid gikk ombord i «Royal Oak», da skibene hadde ankret op på Oslo havn. Alle fire knelte ved dronningens kiste før de gikk under dekk med kongen og kronprinsen.

Det var inne ved Honnørbyggen reservert plass for kongeparets private venner foruten selvfølgelig for alle autoriteter. Et vakkert trekk, så helt i den avdøde dronnings ånd, har det vært under hele denne sørgehøitid, at nettopp de personlige venner samt personalet ved de kongelige husholdninger er det blitt tatt særlig hensyn til — de rent menneskelige følelser har fått komme til sin rett. Men kong Haakon har også fått føle at et folks hengivenhet i kjærlig deltagelse har bølget imot ham — tross uvær, storm og regn tok rundt regnet 100 000 mennesker imot

sin dronning og holdt ut i flere timer, ikke så meget for å se som for å være der.

Så samlet biskop Berggrav alles tanker da han på Akershus, innen båren sattes inn i kirken, fra talerstolen på broen sa:

Norge!
Dronningen er ført hjem med den høie heder som hennes barndomshjem kunde vise mot en trofast datter og mot det land og folk hvis dronning hun var.

Da vi i nattens mørke styrte over Nordsjøen mot Norges kyst, var det en ting som lyste, — det var Norges flagg på halv mast, ombølget av flomlys, vaiende like over det kapell ombord som gjemte Norges Dronnings båre.

Vårt land og vårt folk har sorg nu. Og midt i dette folk bor en liten familie som er blitt hjertenes centrum. Og vi tusener står i dag ærbødig stille med alt vårt hjertelag rettet mot dette hjem. Vi trenger oss ikke inn i det som er hjemmets hellige eiendom — den gjensidige kjærlighet og utallige minners dype strøm hvor tapets smerte nu bor i forening med en uendelig takk for hvad hun var som hustru, som mor og som venn. Men vi ber, kong Haakon, om å få stå trofast om Eders hjem i disse dager. Et folk ber om det. Kongens liv blev Norges liv, og Norges hjerte blev Kongens hjerte. Dere som mistet hustru og mor, dere skal vite at når vi idag synger «Velt alle dine veie og all din hjertesorg på ham som har i eie den hele himlens borg», da går vi sammen med dere til vår fader i det høie, vår Gud og eders Gud.

I bønnen blir vi ett. Alt jordisk blir støv. Alle avstander mellom oss forsvinner. Hjertet banker slik som Gud skapte det, mot frelsen og mot freden og det evige liv.

Jeg vet at Kongen da vil lede oss først og fremst i takk, fordi Guds vilje er full av kjærlighet, også når smertens piler bringer bud.

Så vil vi idag la vår takk til Gud tende lys i våres alles sinn. Det er ingen motsetning mellom et hjerte bøiet i sorg nær bristepunktet og i ensomhet på jord, og et hjerte, løftet i tro og takk til ham som gir styrke til et knekket rør og reiser op den bøiede rygg.

Dette har Kongen lært mig i disse dager.

Så går vi i bønn til Gud og sier:

Fader Vår over jordens mørke, gi oss ditt lys, over hjertenes sorg, gi oss din styrke.

Ære være Faderen, Sønnen og den Hellige Ånd som var, er og blir en sann Gud fra evighet og til evighet.
 Vår Herre Jesus Kristi nåde, Guds kjærlighet og den Hellige Ånds samfund være med Eder alle.
 Amen.

Dronningen hviler nu i Akershus kirke. Vi gjentar atter og atter vår bønn for henne — det er det eneste vi kan gjøre for henne nu:

Må hennes sjel ved Guds barmhjertighet hvile i fred!

«Leid, milde ljøs, igjennom skoddeim — —»

Paven kondolerer.

Da pave Pius XI hørte om dronning Mauds død bad han gjennom kardinalstatssekretær Pacelli den katolske biskop i Norge, som nettop da opholdt sig i Rom, kondolere kong Haakon.

Biskopen sendte da følgende telegram:

Dypt grepet over den edle dronnings død ber den Hellige Fader mig forsikre Deres majestet om hans opriktige deltagelse og hans varme bønn.

Biskop Mangers.

Kongens takk.

Kong Haakon har svart følgende:

Jeg takker hans Hellighet paven for hans gode ord og for hans deltagelse i min store sorg.

Haakon R.

Fra Vikariatet.

I anledning hennes majestet dronning Mauds død anmodes sogneprestene om å holde en sorgedustjeneste på bisettelsesdagen om kvelden. Herunder skal den avdøde dronnings minne hedres og pliktene mot kongehus og fedreland fremholdes.

† Jakob Mangers
 biskop av Selja.

Historiker, kunstner og katolikk.

For noen tid siden skrev den kjente litteraturanmelder sogneprest *Karl Marthinussen* i «Dagen» et klokt og dyptloddende essay om Sigrid Undsets to siste bøker. Vi tillater oss å gjengi det her in extenso i det vi selvfølgelig tar forbehold overfor de steder, hvor sogneprestens konfesjonelle innstilling gjør sig litt sterkere gjeldende enn heldig er for den objektive bedømmelse. Imidlertid er nettop disse passus meget instruktive fordi de kaster et særlig klart lys over forskjellen mellom katolsk og protestantisk mentalitet og livsanskuelse — og dessuten vil en slik avhandling tape i verdi om «St. Olav»s lesere fikk følelsen av at den var beskåret.

De to bøker som omtales er «*Norske Helgener*» og «*Selvportretter og landskapsbilleder*».

Med kort mellomrum har Sigrid Undset gitt ut to bøker, hvis innhold helt er bestemt av hennes katolske tro og livssyn, bøker hvis innhold ikke bare kaster lys over det stoff som behandles, men som i høi grad også gir bidrag til forståelse av forfatterinnen selv. De er — i indirekte forstand — selvportretter, og derfor også av den største interesse i denne henseende. Men dertil kommer at de bærer preg av at forfatterinnen på en og samme tid er kunstner og historiker, og at de to sider ved hennes personlighet på det fruktbare har påvirket hinannen. Sigrid Undsets far var en av vårt lands mest fremtredende arkeologiske vitenskapsmenn, og hun har tatt i arv hans levende historiske interesse; og denne er befruktet av kunstnerens evne til intuitiv forståelse og levendegjørelse av det svundne. Som historiker er hun lærd; hun har lest og studert historie og er vel inne i de vitenskapelige hypoteser og metoder. Og hun ser originalt på spørsmålene, og er ikke bange for å trekke slutninger ut av sitt stoff som går akkurat i motsatt retning av det som er moderne og gjerne har vært ansett som så selvsagt at det ikke lenger var nødvendig å diskutere det. Hennes katolske livsinnstilling har her — overfor den moderne historiske forskning

virket skjerpende på den kritiske sans, øket mistilliten til gjengse historiske dogmer. I denne henseende minner hun ikke lite om den engelske forfatter og kritiker: Chesterton. Men Sigrid Undset er — om jeg kan si det slik — mere alvorlig, mere redelig og dyptgravende, og er ikke så utsatt for fristelsen til å «leke åndfull» som Chesterton var det. Og hun er i utpreget grad realist. Jeg undrer mig imellem på hvorledes ortodoks katolisisme vil finne sig tilrette med hennes fremstilling. Hennes noterne intelligens — iblandt nærmer den sig næsten det tørre — virker unektelig nokså oppløsende også på adskillig god katolsk teori.

«*Norske Helgener*» er oprinnelig et arbeid for engelsk publikum. For nogen år siden utgav fru Undset i en stor engelsk samling av helgenbiografier et bind om norske helgener: *Saga of Saints*. Den norske utgave som kom til jul er noget omarbeidet. Det som jeg synes på særlig måte gir denne boken verdi er i og for sig ikke helgenskildringene, men det er det store innledende kapittel om troesskiftet i Norge. Det er en helt fortrinlig liten avhandling, fylt av solid viden og dyp historisk og religiøs innsikt. Ved siden av den danske professor V. Grønbecks behandling av disse spørsmål vet jeg ikke noget annet arbeid som gir den innsikt i norront religiøst liv og syn som denne. Her er en rikdom av detaljer; mange av dem kanskje mest kjent for dem som har beskjeftiget sig noget med studiet av gammel nordisk religion, men stillet inn i en sammenheng og gitt en belysning som ofte virker ny og overraskende, i flere tilfeller også overbevisende. Hun gjør blankt op med den eldre romantiske opfatning — særlig representert av Grundtvig — at de nordiske myter og gudesagn på særlig måte var en åpenbaring av nordisk folkeånd. De fleste trekk er kommet utenfra; lag har føiet sig til lag, og er så etterhvert smeltet sammen, og i denne sammensmeltning åpenbarer sig selvsagt noget av det særpreget nordiske om det da går an å bruke et slikt uttrykk. I virkeligheten var også adskillig av kristent tankegods

kommet til Norge før selve kristendommens gjennombrudd. Der er «hedenske» dikt — helt bestemt av den gamle religion — som like fullt har adskillig kristelig idéinnhold. Derfor fører der ved det endelige oppgjør ikke få forbindelseslinjer mellom det gamle og det nye.

Selve hovedavsnittet om de norske helgener har også meget av interesse, men fengsler iallfall mig mindre. De skikkelser hun tar frem er foruten Olav Haraldson, Sunniva, Hallvard, Magnus Ørkenøyjarl, Eystein av Nidaros og Thorfinn av Hamar. Det siste stykke om pater Schilling forekommer mig å falle noget utenfor bokens ramme, og adskillig tynnere enn de andre er det også. Man har følelsen av at det er kommet med, fordi der nu engang skulde være noget fra den nyeste tid. Skildringen av Hellig Olav er kanskje innenfor denne biografirekke den beste. Sigrid Undset ser med adskillig kritikk på ham. Hun hevder at der fra først av var et sterkt irreligiøst drag ved Olav Haraldson. Men dette var også forutsetningen for den alvorlige indre krise kristendommen førte ham inn i; det irreligiøse i hans natur gir i det hele bakgrunn for hans kamp og skjebne.

Det som gir biografiene i det hele deres interesse, er ikke helgenernes eget liv. Den videnskapelige kritikk få avgjøre i hvor høi grad de kan karakteriseres som «objektiv» historieskrivning. Hun har utvilsomt iblandt fått temmelige meget ut av lite, synes jeg. Men det som fengsler sterkt ved dem alle er den innfelling disse personlighetene har fått i det historiske miljø. Derved er de blitt noget av et kompendium i norsk middelalderhistorie, fremstillet med levende og fin kunst. Det er her hennes evne til å utnytte detaljene feirer sine største triumfer. Jeg vil heller ikke undlate å peke på hennes sterkt psykologisk orienterte undersøkelse av kong Sverres personlighet. Dens historiske verd ufortalt — den er iallfall overordentlig fin.

Hennes katolske tendens kommer særlig frem i hennes stadige tilbakevenden til den sats at den katolske kirkes plass i norsk historie er undervurdert og fortegnet. Det har hun for en del rett i, omenn den nyere historie- og litteraturforskning vel har stillet sig mere positiv, anerkjennende enn den eldre. Men hvad hun bebreider protestantisk historieskrivning her, kan man også i nogen grad bebreide henne selv når det gjelder vurderingen av reformasjonen og dens verdi. Her er hun uten forståelse; her merker man konvertittens utpregede syn for svakheten ved den kirke man har forlatt — og en opfinnsom evne til å misforstå. Evangelisk kristendom synes vår store forfatterinne aldri å ha forstått. Og hennes dommer over vår kirke, dens historie og kristendomsdype vil være bestemt av dette.

Ganske nylig kom hennes bok: *Selvportretter og landskapsbilleder*. (Aschehoug 1938). Den er adskillig mere lettlest enn «Norske Helgener», krever mindre forutsetninger. Men likefullt må leseren om han vil ha utbytte av den, yde godvilje og en sum av åndelig energi for å kunne tilegne sig den. Den består av en samling essays, som spenner over vidt forskjellige områder, fra Ludvig Dahl, D. H. Lawrence og til Cromwells og Henrik 8.s tid. Også her møter vi meget av historisk viden og inn-trengende litterær analyse. Og den katolske tendens er

meget tydelig, om mulig enda tydeligere enn i den foran-nævnte boken. Protestantismen er fra første ferd av i pakt med en avkristnet menneskelig individualisme. Den henviser menneskene til deres egen samvittighet alene uten nogen ufeilbarlig kontrollinstans. Derfor gir den avløp for utølet egoisme, og er dermed den primære årsakt til alle den moderne tids lidelser og perversiteter. Det er et overordentlig overforenklet syn på den nyere tids historie, og beror i ikke liten grad på ensidig kjennskap til Luthers og reformasjonens historie. Men det er under alle omstendigheter en fornøielse å følge hennes oppgjør med utviklingsoptimismen, særlig markert i artikkelen: Blasfemi, som handler om den moderne sipiritsme. I forhold til den foretrekker hun tross alt Hallesby og indremisjonen. Men ellers er hun i høi grad antipode også til de to sistnevnte størrelser. Hun reagerer med kunstnerens impulsivitet mot alle former av puritanisme og moralisme. Bare skade at hun ikke synes å ha opdaget at oppjøret med moralismen er en av Luthers store fortjenester, at den puritanisme hun går til angrep mot egentlig er et fremmedlegeme i genuin evangelisk kristendom. På dette punkt er f. eks. vår indremisjon langt mere i slekt med reformert enn med evangelisk kristendom. Hun foretrekker begjærets hete, lidenskapelige synder — når galt skal være — fremfor den fariseiske treghet og skikkelighets synd. Indirekte kommer det frem f. eks. i essayet om sensualismens store profet: Lawrence, og i skildringen fra puritanismens England. Megen forakt ligger også i hennes bruk av ordet: «borgerlig». Det synes hos Undset å være en bastard av utpreget pengekjærhet og egenrettferdig dømmesyke: Motsetningen er «grand-seigneur», særlig skildret i enkelte typer av katolske adelsmenn. (Se avsnittet: «Dichtung und Wahrheit».)

Også protestantiske leser vil glede sig over fru Undsets oppgjør med visse former av den moderne kvinneemancipasjon. Også det skjedd på sett og vis gjennom historisk perspektiv. Der er flere inngående skildringer av engelske kvinners liv i femtende og syttende århundre. Det fatale er at «menns og kvinners innsats i arbeidsliv, civilisasjon er ombyttelig» i vårt moderne samfund. Det er i strid med skaperordningen med all sund fornuft og fører med sig perversitet og livsforfusking. Det menneskelige fremkommer når mann og kvinne fullbyrder sin innsats på nettop deres forskjellige livsområder, ti — «et menneske det er en mann og en kvinne».

Ellers synes jeg ikke at skildringene av engelske kvinneskikkelser fra reformasjonstiden og utover er særlig fengslende. Det må jeg bekjenne.

Det uten tvil fineste og lødigste av bidragene i denne boken er skildringen av «Sommer på Gotland». Den kan leses flere ganger uten skade. Her er natur, historie og kunst formålet på en fullkommen måte. Ikke minst i Gotland-skildringen kommer hennes glede over den katolske kirkes evne til å assimilere i så hedenske elementer, smelte det folkelige og primitive inn i sig og gi det ny tolkning. Det er også rimelig at kunstnerinnen med det friske syn for det positive, umiddelbare i disse livsytringer finner særlig glede ved denne side av katolismens vesen. Det bekrefter hvad professor Heiler — den

Ungdoms ykke - Kirkens stykke.

„Nu skal vår fremtid bygges.“

En røst fra Rom.

Hallo, Oslo katolske ynglinger!!

Dere aner vel neppe selv hvilken umåtelig stor glede dere beredte mig med det telegrammet til subdiakonvielsen min. — Det er greit å vite at ens gamle venner følger med og ønsker å dele ens gleder. Ja, det var i all sannhet for mig en gledens dag. Jeg føler mig usigelig lykkelig og tilfreds, og tror aldri jeg kommer til å angre å ha svart et lojalt «ja» til Guds kall. Ja, måtte jeg bli Kristus tro bestandig og aldri vise mig uverdigg til hans store kjærlighet og evige trofasthet! Derfor: Inderlig takk for deres kjærkomne hilsen.

Så er det min tur til å gratulere dere. Jeg leser jo i «St. Olav» at ynglingene skal feire jubileum. Hva slags jubileum aner jeg ikke. Men det kan jo også være det samme. Et jubileum er alltid en betydningsfull begivenhet; det viser at foreningen har livskraft, at den har visst å slå tilbake alle angrep som i form av vanskeligheter, strid og ondskap i årenes løp er blitt rettet mot den. Og Gud skje lov for det. For er det noe som er viktig, vitalt, vesentlig og uundværlig for Moderkirken i vår tid, da er det nettop å ha en overbevisst, bevisst, from og sterk ungdom. Våre fiender har forstått dette bedre enn vi; og derfor forsøker de med de mest ondskapsfulle metoder å rive oss bort fra Kirken, for å lamme dens fremtid. De benytter sig av forfølgelsesmetodene til en Judas eller en Julian den Frøfalne, som Vår Hellige Far selv bemerket forleden da han gav audiens for deltagerne i en stor arkeologikongress.

La det være så, men hvad lærer historien oss enn videre? Judas endte sitt liv dinglende i et høit tre — Julian utåndet stønnende: «tu vicisti Galilae: du vant Galileer!» De romerske keiserlige kirkefølgere ligger alle i graven. — Napoleon og Bismarck hører kun historien til. Mens «Klippen», som dens angripere alle som én i vanvidd smadret hodet imot, idag står like sterk, like guddommelig — ja ennu mer enn for 1938 år siden.

Gutter, la oss stå sammen og stride den gode strid i fast overbevisning om at seiren er vår! La oss ved iherdig arbeide og aldri sviaktende kjærlighet bygge vår Kirkes fremtid, som er vår fremtid. Gutter, om vår iver og kjærlighet for Kirkens sak, for Guds sak bare var halvdelen så stor som den ondskap og det uutslukkelige hat Kirkens fiender legger for dagen! Nu har Vårherre jo ikke kalt alle til å gi sig helt hen for hans sak. Men dere kan gjøre meget — meget mere enn dere tror. Jeg skal fortelle dere en gang senere om hvad italiensk katolsk ungdom har greid å utrette og stadig utretter. — Hvor utrolig det enn kan høres ut; faktum er at det idag blandt de italienske gutter finnes helgener. En av dem: Peter Georg Frassati's saligerklæringsprosess er allerede påbegynt. — Nettop her ligger den store hemmelighet for vår katolske aksjons suksess: fromheten i det indre liv. — Handling uten fromhet, uten et intenst personlig trosliv, er som et legem uten sjel.

Kjære ynglinger: dette var bare noen tanker strødd hen på måfå. — Jeg lengter efter å komme hjem igjen, å være én av dere, dele deres arbeid og gleder. Jeg har en masse å fortelle dere, dere har vel også en god del å si mig.

forhenværende katolikk — har gitt slik ypperlig fremstilling av i sitt store arbeid om katolismens vesen.

Det er essayets kunst fru Undset har tatt op i begge disse bøkene. Og hvis evangeliske kristne kan lese dem uten å finne utbytte og glede ved dem, så må der være noget i veien med leseren. De forarger ikke sjelden — det er sant —; de fortegner sikkert ikke sjelden; men det er levende, eksistensiell litteratur både som historie og kunst betraktet.

Men — mon det bare er undertegnede som vil synes at sproget, særlig i den siste boken, kunde vært noget mere gjennearbeidet. Iblant minner det mig litt om slurv. Er det villet originalt eller skyldes det andre grunner, — det er under ingen omstendigheter å rose.

Karl Marthinussen.

Hechjemme —

Oslo. Som det vil være bekjent har hans hoiærverdighet biskop Mangers opholdt sig i Rom på sitt ad limina-besok. Biskopen vendte tilbake til Norge 25. november — og da hoiemessen 27. november var slutt trådte hans hoiærverdighet frem i St. Olavskirkens kor. Biskopen innledet sin tale med å si at han var kommet hjem med hjertet fylt av alle de vakre inntrykk fra den evige stad og nu efter den Hl. Faders særlige ønske skulde overbringe den velsignelse som paven hadde pålagt ham å meddele den første søndag efter hjemkomsten. Det var en gripende stund da han d. 18. november stod ansikt til ansikt med kristenhetens far, den ærverdige olding hvis hele livsvirke gikk ut på at alle skulde lære å kjenne og elske Kristus. Paven ønsket biskopen «dobbelte hjertelig velkommen», fordi han kom fra Norge — fra det hoi nord, hvis sonner og dotre var ham særlig kjær. Og med stor interesse lyttet han til biskopens beretning om

En ting til: Det er en god del ledige plasser for skandinavere på Propagandakollegiet. Er det ingen av dere som mener å ha noe kall i den retning?

Takk for telegrammet; til lykke med jubileet og de aller hjerteligste hilsener fra

Harald Taxt

(prestestudent ved Propagandakollegiet).

Y.K.Y.s jubileumsfest.

Ynglingeforeningens 35 års fest blev akkurat slik som den skulde bli, humorfyllt, underholdende og ved siden av spekket med alvor. Men la oss ta det i rekkefølge. Etterat formannen hadde ønsket de noen og femti velkommen; gikk vi inn til det festlig dekkete bord, og den delikate mat vederfartes all rettferd. Talernes rekke var som sig hør og bør, den blev åpnet av formannen som mintes de årene som hadde gått, og håpet at for-
cningen stadig utviklet sig videre. Så fulgte slag i slag tale for geistligheten av Erik Hadland som på ynglingenes vegne lovt dem lojalitet og hengivenhet samtidig som han takket for hvad prestskapet har gjort for O.K.Y., en begeistret tale for æresmedlemmene ved Chr. Chri-

forholdene her oppe: hvorledes prester, søstre og legfolk arbeidet enig og godt sammen i felles hengivenhet for Kirken. Den Hl. Fader svarte at intet gledet ham som å høre om enig samarbeid til alt kristenliv beror på dette. Han tok del i våre gleder og sorger — således også i det store tap Kirken hadde lidt ved mgr. Irgens' død. «Si til Deres hjord at den skal se lyst på livet og fremtiden ti da vil Kirken seire over alt ondt i denne vanskelige tid.» Paven blev meget glad da biskopen overrakte ham den nye utgave av det nye testament og bad ham oppfordre alle til flittig å lese og betrakte evangeliene. Og til siste bad han ham meddele den pavelige velsignelse — hvilket hs. høiærverdighet derpå gjorde. Med avsyngelsen av «Vi elsker vår Kirke —» blev den vakre høitidelighet avsluttet.

Oslo. St. Olavs lokalledd hadde en velfortjent suksess med sin siste familieaften men så hadde man også sikret sig en helt fremragende foredragsholder i forfatteren Theo. Findahl. Denne bereiste lektor hadde denne gang valgt å fortelle oss om «inntrykk fra Japan» — og i løpet av ganske kort tid lykkedes det ham virkelig å få bibragt oss mer konkret kjennskap til og forståelse av Japan enn iallfall under-
tegnedes mangeårige skolegang har fått utrettet før! Paradoxenes land med sin «bakvendte verden» bredte sig smilende ut for oss, men tross smilet og den tilsynelatende så lette form opnådde foredragsholderen det samme som forfatteren: å avsløre sig som en skarp og klok iakttagere med evne til å få andre til å se og høre det samme som han selv! At tilhørerne var henrykt sier sig selv — en dundrende applaus må ha oplyst hr. Findahl om at han snart bør ta oss med på en ny langferd! — Etter foredraget var det sang til eget akkompagnement av frk. Østenstad, som gripende og rørende gav oss en del av de bedårende Negro spirituals. I øvrig ønsket formannen, hr. Bruce, velkommen og takket de op-
tredende — Olavshymnen blev avsunget og det selskapelige samvær avvirket på hyggeligste måte.

Bergen. Også i år feiret St. Elisabethsforeningen sin patronatfest. Mange av medlemmene mottok om morgenen den hl. kommunion og fikk på den måte glans over dagen, ja festens høidepunkt allerede i den tidlige morgenstund. — Ved 7-tiden om aftenen møttes vi så igjen til festlig samvær. Etterat geistligheten var kommet og en Elisabethssang sunget fremsa en av foreningens damer en vakker prolog. Hun høstet velfortjent bifall for den dyktige fremførelse av samme. — Så blev vi budt til bords, og ved musikkens toner inntok vi våre plasser ved det festlig dekkede og av lys strålende bord. — Før desserten leste formannen op et brev og et telegram fra vår tidligere, meget

stenssen og en spirituell og vittig tale for damene, holdt av Th. Aarestrup.

Hr. Andr. Hadland takket på æresmedlemmenes vegne, og hr. Leo Müller mænte i en vektig tale ynglingene til å holde fast ved Kirken, og forklarte sin hengivenhet til Ynglingeforeningen fordi den hadde hjulpet ham over den største krisen i hans liv. Hr. Olav Gonnella fikk latteren på glid da han berettet om sin tid i O.K.Y., og til slutt talte Mgr. Snoeys som representant for biskopen og prestene.

Kaffen blev servert ved småborder, og stemningen steg efterhvert som tiden gikk. Sangerne skrudde den enda litt op, og selv en pianoduett av André Bongart og Øiv. Olafsen formådde ikke å ødelegge den synderlig. Det var blitt avsendt telegram til hs. Høiærverdighet Biskopen til Rom, og til foreningens stifter og største direktør, Mgr. dr. K. Kjelstrup i Krisiansand. Til gjengjeld var det også strømmet inn en rekke telegrammer og hilsener fra innland og utland.

Pianisten Th. Nordheim spilte like før slutt sine beste nummer, og det blev den riktige avslutning på den strålende festen. Så venter vi bare på den neste femårsfesten, da kommer vi igjen alle sammen. Oia.

avholdte sogneprest Mgr. Snoeys. Den skål som derefter blev drukket for ham blev ikke så lite av en utløsning for oss. For det må dog sies, tross feststemning og glade ansikter, — hvor savnet vi ikke vår kjære sogneprest, hvor vilde vi ikke gjerne hatt ham blandt oss! — En både vakker og morsom sang gjorde sitt til å forhøie feststemningen. Vår avholdte kapellan, Fishedick, holdt ved bordet en utmerket tale om den hl. Elisabeth. En av Mariaforeningens unge damer kom også, som den hl. Elisabeth på besøk til vår fest. Hun gledet alle med sin vakre sang og sine gaver. En del av Mariaforeningens yngste fremførte en liten enakter «Tryllefløiten». Den blev meget godt spilt og fikk stormende applaus, som var meget vel fortjent. Alle de glade ansikter og den livlige passiar vidnet om fremdeles opadgående feststemning. Den blev heller ikke mindre ved den derpå følgende utlodning, idet minste ikke blandt de lykkelige vinnere av de mange store, vakre gevinster. Ved frukten underholdt en av foreningens damer med en utmerket oplesning, som både lokket tårer og smil frem. — Timene gikk dessverre så altfor fort så vi måtte tenke på oppbrudd. Festen sluttet med avsyngelsen av «Store Gud —». — Så fikk vi også i år feire vår forenings store festdag i St. Elisabeths ånd — alle enige om å være glade, utholdende og arbeidende medlemmer i vår kirke, og med takk til Gud i våre hjerter, for vår herlige tro — verdens strålende sol som aldri går ned, tross mørket omkring oss.

R. H.

— og derute

Den belgiske kronprins har mottatt den første hellige kommunion d. 3. november, kong Leopolds fødselsdag. Høitideligheten fant sted i kapellet til det kongelige pale i Bryssel.

Karl Barths verker forbudt. Den kjente professor i teologi Karl Barths verker er blitt forbudt i Tyskland. Forbudet er motivert med at han er en fiende av Tyskland. Prof. Barth opholder sig for øieblikket i Sveits.

Redaktør: E. Dithmer-Vanberg.

Thronsen & Co. boktrykkeri, Bernh. Getz gt. 3 - Oslo.